

Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabında Dört Temel Dil Becerisi Etkinlikleri: İçerik ve Nitelik Açısından Değerlendirme

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Fidan GEÇİCİ¹

1 Dr. Öğr. Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Türkçe Eğitimi ABD, fidanugur.15@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3336-4914

Gönderilme Tarihi: 23.05.2025 Kabul Tarihi: 16.12.2025 DOI: 10.37669/milliegitim.1705342

Atıf: “Geçici, F. (2025). Beşinci sınıf Türkçe ders kitabında dört temel dil becerisi etkinlikleri: İçerik ve nitelik açısından değerlendirme. *Milli Eğitim*, 54 (1), 537-578. DOI: 10.37669/milliegitim.1705342”

Öz

Bu araştırmanın amacı 2024 yılında yayımlanan Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'na (5,6,7 ve 8. Sınıflar) göre hazırlanan beşinci sınıf ders kitabındaki (birinci ve ikinci kitap) dört temel dil becerisi etkinliklerini her bir becerinin geliştirilmesine yönelik yer verilen çalışmalar açısından değerlendirmektir. Bu doğrultuda Türkçe beşinci sınıf ders kitabı doküman incelemesi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Veriler araştırmacı tarafından hazırlanan kodlama formları ile toplanmış, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda okuma becerisi etkinliklerinde öğrencilerin bilişsel ve üstbilişsel becerilerini geliştirilmeye yönelik çalışmaların hazırlandığı görülmüştür. Yazma etkinliklerinin aşamalı, süreç temelli ve çeşitli türlerde hazırlandığı belirlenmiştir. Strateji öğretiminde öğretmenin model olması ön planda tutulmaktadır. Dinlemeye yönelik hazırlanan etkinliklerin becerinin özelliklerine ve teknolojik olarak çağa uygun olduğu görülmüştür. Etkinliklerde çoklu ortam uygulamalarına da yer verilmesi dinleme becerisinin gelişimi açısından olumludur. Konuşma becerisi etkinliklerinin farklı konu ve türlere göre hazırlandığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra etkinliklerde konuşma becerisinin bir sürece dayandığı ve etkinliklerin öğrencileri yönlendirici nitelikte hazırlandığı görülmüştür. Kitaptaki etkinlik yoğunluğu ve strateji öğretiminde Kademeli Sorumluluk Devri Modeli kullanımı ile ilgili bazı düzenlemelerin yapılması gerektiği ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, etkinlik, Türkçe ders kitabı, okuma becerisi, yazma becerisi, dinleme becerisi, konuşma becerisi

Language Skills Activities in the Fifth-Grade Turkish Coursebook: Content and Quality Assessment

RESEARCH ARTICLE

Abstract

The aim of this research is to evaluate the four basic language skills activities in the fifth grade textbook (first and second books) prepared according to the Secondary School Turkish Course Curriculum (5th, 6th, 7th, and 8th grades) published in 2024 in terms of the studies included for the development of each skill. Turkish 5th grade textbooks were evaluated using the document analysis method. Data were collected using coding forms prepared by the researcher and analyzed using the content analysis method. As a result of the research, it was seen that studies were prepared to develop the cognitive and metacognitive skills of the students in reading skill activities. It has been determined that writing activities are prepared in stages, process-based and in various types. In strategy teaching, the teacher's role as a model is at the forefront. It has been observed that the activities prepared for listening are appropriate for the characteristics of the skill and technologically up to date. Including multimedia applications in activities is positive for the development of listening skills. It has been determined that speaking skills activities are prepared according to different topics and types. In addition, it was observed that speaking skills were based on a process and the activities were prepared to guide the students. It has been revealed that some arrangements need to be made regarding the intensity of activities in the books and the use of the Gradual Release of Responsibility Model in strategy teaching.

Keywords: *the Century of Türkiye Education, activity, Turkish course book, reading skill, writing skill, listening skill, speaking skill*

Giriş

21. yüzyıl insanının bilgili ve bilgilerini beceriye dönüştürebilen, bunları gerçek yaşamda kullanılabilen bireyler olmaları beklenmektedir (Çağ, 2025). Bu beklentinin karşılanması için de eğitim sistemlerinin çağa uygun olarak düzenlenmesi ve gerektiğinde güncellenmesi gerekmektedir. Bu güncellenmenin ilk adımı program değişiklikleri olmaktadır. Çünkü “eğitim öğretim sürecinde öğrencilere kazandırılacak becerilerin ve yetkinliklerin, aktarılacak değerler ve anlayışların temelini öğretim programları oluşturmaktadır” (Memiş & Kalyoncu, 2024, s. 177). Ülkemizde de değişen toplumsal ihtiyaçlar, bireylerin öğrenme süreci ve ihtiyaçlarına yönelik elde edilen yeni bilgi ve bulgular, bilim ve teknoloji alanındaki hızlı ilerlemeler, sosyal ve ekonomik değişimler ve bunun getirdiği ihtiyaçlar, uluslararası bağlamlar ve bunların getirdiği deneyimler yeni bir program geliştirme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Berk & Özer, 2024). Bu ihtiyaç doğrultusunda 2024 yılında Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) kabul edilmiş ve öğretim programlarında kapsamlı bir değişiklik gerçekleştirilmiştir.

TYMM ile öğrencilerin bilginin yanında, değerler ve erdemler açısından da zengin bir eğitim yaşantısı geçirmesi sağlanarak toplumu ve ülkesini en iyi şekilde yapılandıran bireyler yetiştirmek hedeflenmektedir (MEB, 2024a). TYMM'nin ve programların bireyleri hem bilgi bakımından hem de insani yönden yetiştirmeyi hedeflemesi, modern dünyada varlık gösterebilmek açısından son derece önemlidir. Bunun yanı sıra Türkçenin öğretimi ve geliştirilmesinin temel bir politika olarak ele alındığı, her eğitim kademesinde Türkçenin doğru ve etkili kullanılmasına yönelik becerilerin kazandırılmasının hedeflendiği (MEB, 2024a) de belirtilmektedir.

Türkçe öğretimi bireylerin dört temel dil becerisini geliştirmeyi hedefler. Böylece dört temel dil becerisinde yetkinliğe ulaşan bireyler yetiştirilebilir (Lüle Mert, 2014). Ayrıca anlama ve anlatma becerilerini doğru bir şekilde kullanabilmek için de dil yapılarına ilişkin bilgiye (Ömeroğlu, 2023) ve söz varlığı bilgisine (Karagöl & Tarakçı, 2019) ihtiyaç vardır. Bu bağlamda Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) (OTDÖP) (MEB, 2024b) da dil yapıları ve söz varlığına metin ve öğrenme çıktıları dikkate alınarak eğitim araç gereçlerinde yer verileceği ifade edilmektedir. Dil yapıları ile ilgili ayrı öğrenme çıktılarına yer verilmediği, bu yapıların bir amaç değil; dil becerilerini geliştirilmesi ve kullanılmasında bir araç olarak görülmesi gerektiği (MEB, 2024b) belirtilmektedir. Ayrıca bütün dil becerilerine eşit önem verildiği ve beceriler için atölye çalışmaları tasarlandığı ifade edilmektedir (MEB, 2024b). Bu açıklamalardan, Türkçe eğitiminin dört temel dil becerisi esas alınarak dil yapıları ve söz varlığını da içeren geniş bir yelpazede eğitim gerektirdiği anlaşılmaktadır.

OTDÖP'de (MEB, 2024b), Türkçe öğretimiyle dil becerileri, dil yapıları ve söz varlığındaki gelişimin yanı sıra öğrencilerin kavramsal beceriler, sosyal duygusal öğrenme becerileri, okuryazarlık becerileri açısından gelişmeleri de hedeflenmektedir. Karakter ve kimlik kazanmış bireylerin modern dünyaya uyum sağlayabilmeleri için değerlendirme, sorgulama, yorumlama, eleştirel düşünme ve araştırma gibi becerilerinin de geliştirilmesi gerektiği (MEB, 2024b) vurgulanmaktadır. TYMM'de ve OTDÖP'de (MEB, 2024b) belirtilen bütün bu hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için nitelikli öğretim materyallerinin geliştirilmesine ve bunların etkili bir biçimde kullanılmasına ihtiyaç vardır.

Ders kitapları eğitim öğretim sürecinde kullanılan en önemli materyallerden (Çarkıt, 2019; Doğan & Sinan, 2024a, 2024b; Elshegmani, 2023; Gholampour & Mehrabi, 2023; Grammatosi, 2019; Mardiyana vd., 2023; Pirzad & Abadikhah, 2022; Tuncer & Kamçı, 2024; Zohrabi, 2011) biridir. Çünkü ders kitapları öğretim programlarının hedeflerine ulaşmada, öğrencilere üst düzey düşünme becerilerinin kazandırılmasında, dil becerilerinin geliştirilmesinde (Çarkıt, 2019), öğretmen ve öğrencilere öğretme ve öğrenme sürecinde rehberlik etmede (Japeli Pavešić & Cankar, 2022), çok yönlü ve birbirini tamamlayıcı işlevler sunmada (Grammatosi, 2019), dille ilgili çeşitli etkinlik ve çalışmaların uygulanmasında (Maděřičová, 2013), sınıf içinde etkileşimi şekillendirmede, zaman ve para tasarrufu sağlamada, (O'Neill 1982'den akt. Pirzad & Abadikhah, 2022); tutarlı bir içeriğe ulaşma ve yeterli bir dil kontrolü yapılmasında (Harmer, 2002'den akt. Zohrabi, 2011) birincil kaynak konumundadır denebilir. Bu durumda ders kitaplarının; öğrencilerin akademik, sosyal ve duygusal gelişimleri için önemli kaynaklar olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Türkçe dersi açısından öğrencilerin akademik gelişimleri düşünüldüğünde ilk olarak dört temel dil becerisinin geliştirilmesi akla gelir. TYMM'de dört temel dil becerisi "Türkçe alan becerileri" olarak ele alınmıştır. Bu becerilere yönelik süreç bileşenlerine de yer verilmiştir (MEB, 2024a). Dört temel dil becerisinin diğer süreç bileşenleriyle birlikte ele alınması öğrencilerin dil yeterliğini geliştirmek bakımından önemlidir. Ancak bunun için ders kitaplarının en iyi şekilde geliştirilmesi ve sınıf içinde yeterli ve nitelikli etkinliğe yer verilmesi gerekmektedir.

İlgili alan yazınına bakıldığında Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklere yönelik çeşitli araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Bu araştırmalardan bazıları (Aktaş & Bayram, 2021; Ateş, 2023; Bahşi, 2021; Batur & Özdemir, 2021; Bayram & Aktaş, 2021; Coşkun & Narinç, 2018; Çarkıt, 2019; Çetinkaya, 2020; Çevik & Güneş, 2017; Çiçek, 2024; Deniz vd., 2019a, 2019b; Doğan & Sinan, 2024a, 2024b; Eyüp & Kansızoglu, 2021; Karaca & Erdem, 2024; Karacaoğlu vd., 2021; Karagöl & Tarakçı, 2018, 2019; Kavruk & Yıldırım, 2021; Ömeroğlu, 2023; Sarıkaya, 2019; Sarioğlu, 2021; Tuncer & Kamçı, 2024; Uzun vd., 2022; Yıldırım, 2021) daha eski öğretim programlarına göre hazırlanan ders kitaplarıyla ilgilirken bazıları (Çağ, 2025; Erdoğan, 2024; Geçimli & Kayahan Yüksel, 2024; Gökçe & Gülay, 2024; Soysal & Akbulut, 2024) da 2024 yılında yayınlanan OTDÖP'ye (MEB, 2024b) göre hazırlanan beşinci sınıf ders kitabı (birinci ve ikinci kitap) (MEB, 2024c) ile ilgilidir.

2024 yılında yayımlanan OTDÖP'ye (MEB, 2024b) göre hazırlanan beşinci sınıf ders kitabındaki (birinci ve ikinci kitap) (MEB, 2024c) etkinlikler ile ilgili çalışmalara bakıldığında Türkçe eğitimi (Çağ, 2025; Erdoğan, 2024; Geçimli ve Kayahan Yüksel, 2024; Gökçe ve Gülay, 2024) ve sürdürülebilirlik eğitimi (Soysal ve Akbulut, 2024) ile ilgili çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Çağ (2025) tarafından yapılan araştırmada 2024 OTDÖP'deki (MEB, 2024b) dinleme/izleme öğrenme çıktılarının beşinci sınıf ders kitabında yer alışı durumu değerlendirilmiştir. Araştırmada dinleme/izleme ve okuma metinlerine bağlı etkinlikler, tema sonlarında yer alan üretim zamanı, kontrol noktası etkinlikleri ve öz değerlendirme ölçekleri incelenmiştir. İnceleme sonucunda, beşinci sınıf Türkçe ders kitabının OTDÖP'deki (MEB, 2024b) dinleme/izleme öğrenme çıktılarına uygun olduğu belirlenmiş; iyileştirilmesi gereken hususlar belirtilmiştir. Erdoğan (2024) tarafından yapılan araştırmada beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki yazma etkinlikleri yöntem ve teknikler açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda programdaki tüm yazma yöntem ve tekniklerine kitapta yer verildiği ancak yöntem ve teknik dağılımının kitap genelinde dengeli olmadığı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra yazma etkinliklerinin yeterli açıklama içerecek nitelikte hazırlandığı ortaya koyulmuştur. Gökçe ve Gülay (2024) tarafından yapılan araştırmada beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki yenilikleri çeşitli açılardan (tasarım, etkinlikler, ölçme değerlendirme vb.) değerlendirmek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda tasarım, dört temel dil becerisini geliştirme, ölçme ve değerlendirme, içeriğin sadeleşmesi, yaşama yakınlık ilkesiyle çalışmaların tasarlanması, yenilikçi yöntem ve tekniklerle öğretmenin rehber konumunun güçlendirilmesi gibi hususlarda yeniliklerin olduğu ortaya koyulmuştur. Geçimli ve Kayahan-Yüksel (2024) beşinci sınıf güz dönemi Türkçe ders kitabında yer alan metinleri ve görselleri Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda belirtilen erdem, değer ve eylemler kapsamında incelemişlerdir. Araştırma sonucunda değerlerin dengeli dağılım göstermediği, bazı metinlerin değeri yeterince sezdiremediği, metin görsellerinin sayı ve değer aktarımında yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Soysal ve Akbulut (2024) tarafından yapılan araştırmada ise beşinci sınıf Türkçe ve sosyal bilgiler ders kitaplarında, Birleşmiş Milletler tarafından belirlenen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na (SKA) ne düzeyde yer verildiği araştırılmıştır. Bu amaçla ders kitaplarındaki metinler, görseller ve etkinlikler incelenmiştir. Araştırma sonucunda kitaplarda SKA temalarına yer vermede dikkat çekici farklılıklar ve eksiklerin olduğu ortaya koyulmuştur.

Konuyla ilgili araştırmalara (Çağ, 2025; Erdoğan, 2024; Geçimli & Kayahan Yüksel, 2024; Gökçe & Gülay, 2024; Soysal & Akbulut, 2024) bakıldığında, 2024 yılında yayımlanan OTDÖP'ye (MEB, 2024b) göre hazırlanan beşinci sınıf ders kitabındaki (birinci ve ikinci kitap) (MEB, 2024c) etkinlikler ile ilgili çalışmalarda dil becerileriyle ilgili dinleme ve yazma becerilerine yönelik araştırmaların bulunduğu görülmektedir. Ancak 2024 yılında yayımlanan OTDÖP'ye (MEB, 2024b) göre hazırlanan beşinci sınıf ders kitabındaki (birinci ve ikinci kitap) (MEB, 2024c) dört temel dil becerisini, yer verilen çalışmalar açısından bütüncül bir biçimde inceleyen bir araştırma yapılmadığı dikkat çekmektedir. Alandaki bu eksiklik göz önüne alınarak, mevcut araştırmada 2024 yılında yayımlanan OTDÖP'ye (MEB, 2024b) göre hazırlanan beşinci sınıf ders kitabındaki (birinci ve ikinci kitap) (MEB, 2024c) dört temel dil becerisi etkinliklerini her bir becerinin geliştirilmesine yönelik yer verilen çalışmalar açısından değerlendirmek amaçlanmıştır. Böylece dört temel dil becerisi açısından kitaptaki öğrenme ve öğretme sürecine yönelik genel bir çerçeve sunulmaya çalışılacaktır. Araştırmadan çıkacak sonuçların beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki (MEB, 2024c) öğretim uygulamalarını bütüncül bir biçimde ortaya koyması, daha sonraki program ve ders kitabı hazırlama çalışmalarına içerik açısından yönlendirici olması bakımından alan yazınına katkı sağlayacaktır. Belirlenen amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Kitaptaki etkinliklerde okuma becerisinin geliştirilmesine yönelik ne tür çalışmalara yer verilmektedir?
- Kitaptaki etkinliklerde yazma becerisinin geliştirilmesine yönelik ne tür çalışmalara yer verilmektedir?
- Kitaptaki etkinliklerde dinleme becerisinin geliştirilmesine yönelik ne tür çalışmalara yer verilmektedir?
- Kitaptaki etkinliklerde konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik ne tür çalışmalara yer verilmektedir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada TYMM kapsamında hazırlanan beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki dört temel dil becerisi etkinlikleri, her bir becerinin geliştirilmesine yönelik yer verilen çalışmalar açısından incelenmiştir. Bu yönüyle çalışma nitel

bir araştırmadır. Nitel araştırma “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanabilir (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 41). Mevcut araştırmada da Türkçe beşinci sınıf ders kitabı (MEB, 2024c) doküman incelemesi yöntemiyle değerlendirilmiştir. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar.” (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 189). Yıldırım ve Şimşek (2016) doküman incelemesinin, hem tek başına bir araştırma yöntemi olarak hem de diğer nitel yöntemlerin kullanıldığı durumlarda ek bilgi kaynağı olarak değerlendirilebileceğini ifade eder.

Veri Kaynağı

Araştırmada Millî Eğitim Bakanlığı Yayınlarına ait Türkçe beşinci sınıf ders kitabı (birinci ve ikinci kitap) (MEB, 2024c) veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Kitapta dört temel dil becerisine yönelik hazırlanan etkinlikler, yer verilen çalışmalar açısından analiz edilmiştir. Birinci kitapta üç, ikinci kitapta üç olmak üzere toplam altı tema bulunmaktadır. Her temada bir dinleme/izleme, üç okuma metnine yer verilmiştir. Tema sonlarında “Okuma Keyfi” başlığıyla serbest okuma metinlerine yer verilmektedir. Kitapta okuma becerisi ile ilgili 141, yazma becerisi ile ilgili 57, dinleme becerisi ile ilgili 93 ve konuşma becerisi ile ilgili 39 etkinlik incelemeye alınmıştır. Etkinlikler verilerin toplanması ve analizi başlığı altında belirlenen ölçütlere göre incelenmiş ve her bir etkinlik içeriğine uygun şekilde kodlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada araştırmacı tarafından hazırlanan kodlama formları kullanılmıştır. Formlarda dört temel dil becerisi için ayrı başlıklar hazırlanmıştır. İlk forma, dört beceri için incelenen etkinlikler ayrı ayrı kodlanmıştır. Bu formdaki kodlamada, sadece becerilere yönelik tespit edilen etkinliklerde ne tür bir çalışmaya yer verildiği kitap ve sayfa numarası ile kaydedilmiştir (Örnek: İkinci kitap, s. 71, konuyla ilgili tahminde bulunma). Daha sonra yapılan kodlamaların belli temalara yönelik olarak düzenlenebileceği ikinci bir form oluşturulmuştur. Bu formda ise ilk formdaki kodlamalar, her bir dil becerisi için ayrıca değerlendirilerek alt becerilere göre gruplandırılmıştır. Örneğin okuma becerisi için yazılan kodlar, görsel okuma, okumada prozodi, metni anlamaya yönelik çalışmalar vb. başlıklar altında tekrar düzenlenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler Türkçe beşinci sınıf ders kitabından toplanmıştır. Kitaptaki dört temel dil becerisi ile ilgili tüm etkinlikler tek tek incelenerek ilgili olduğu beceriye yönelik olarak nasıl bir çalışma içerdiği değerlendirilmiştir ve kodlanmıştır. Etkinliklerin değerlendirilmesi ve kodlanmasında şu hususlara dikkat edilmiştir:

- “Bu Görev Bizim” başlıklı okul dışı uygulama ve diğer derse hazırlık içeren başlıklardaki çalışmalar sınıf içi uygulamaya girmediğinden ve öğrencinin aktif olarak uygulayıp uygulamadığı denetlenemeyeceğinden değerlendirmeye alınmamıştır. Benzer şekilde metin sonu araştırma ödevleri de değerlendirmeye alınmamıştır. Araştırma kapsamında kitabın da “etkinlik” olarak başlıklandığı çalışmalar etkinlik değerlendirmesine dâhil edilmiştir.
- Sorulan sorulara yazılı ya da sözlü olarak cevap vermeye yönelik etkinlikler yazma ya da konuşma becerisine dâhil edilmemiştir. Örneğin okuma ya da dinleme becerisinde metinleri anlamaya yönelik sorulan sorular bu kapsamdadır. Aşağıdaki görsel bu duruma bir örnektir:

Okuduğunuz metinden ve deneyimlerinizden hareketle aşağıdaki soruları sözlü olarak cevaplayınız.

1. Metinde hangi oyunlardan bahsedilmektedir? Siz bunlardan hangilerini oynuyorsunuz?
2. “Kedibeşiği” adlı oyunda neden hamlelerimizi önceden düşünmeliyiz? Açıklayınız.
3. Metinde anlatılanlarla sizin oynadığınız ip oyunlarının benzer ve farklı yönlerini söyleyiniz.
4. Metinden hareketle kuralların bir oyun için neden önemli olduğunu açıklayınız.
5. Metinde verilen oyun isimlerini oyunların içeriğine uygun buluyor musunuz? Neden?

- “Kontrol Noktası” başlıklı tema sonu ölçme ve değerlendirme çalışmaları değerlendirmeye alınmamıştır. Bu çalışmalar, temaya yönelik tekrar niteliğinde çalışmalardır ve ilk maddede ifade edildiği gibi doğrudan “etkinlik” kapsamındaki çalışmalar değildir.
- Bir etkinliğin alt maddeleri tek bir çalışmaya yönelikse o etkinlik tek etkinlik olarak kodlanmıştır. Ancak farklı uygulamalar yapıyorsa maddeler ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

- Özet yazma çalışmaları yazma becerisi kapsamında değerlendirilmiştir.
- Çoklu ortam çalışmaları ile ilgili OTDÖP’de (MEB, 2024b) hem dinleme hem okuma becerilerinde kazanım yer aldığından, bu çalışmalar dinleme becerisi altında değerlendirilmiştir. Film izleme çalışmaları da dinleme becerisi olarak değerlendirilmiştir.
- Etkileşimli içerikler değerlendirmeye alınmamıştır.

Yukarıda belirtilen hususlar da dikkate alınarak kitap içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. “İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır” (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 242). Mevcut araştırmada da, ders kitabındaki etkinlikler dört temel dil becerisi açısından ayrı ayrı incelenerek kodlanmıştır. Bu kodlamalardan kavramlar oluşturularak bütün kodlar temalar altında sınıflandırılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada güvenilirliği sağlamak adına veriler iki ayrı araştırmacı tarafından kodlanmıştır. Araştırmacı tarafından yapılan kodlamalar ile diğer uzman tarafından yapılan kodlamalar uzman değerlendirme toplantıları yapılarak ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Toplantılardan sonra kodlamaya son hâli verilmiştir. Güvenirlik Miles ve Huberman’ın (1994) Güvenirlik=Görüş Birliği/(Toplam Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı) formülü ile hesaplanmıştır. Miles ve Huberman’a (1994) göre güvenirlik oranının %70’in üzerinde çıkması kodlamanın güvenilirliğinin göstergesi olarak kabul edilmektedir. Hesaplama sonucunda güvenirlik oranı 0.86 bulunmuştur. Bu oran kodlamanın güvenilir olduğunu göstermektedir.

Bulgular

Birinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Kitapta okuma becerisinin geliştirilmesine yönelik yer verilen etkinliklerle ilgili bulgular şöyledir:

Kitapta okuma becerisi ile ilgili olarak görsel okuma, okumada prozodî, cümlede anlam etkinlikleri, metni anlamaya yönelik etkinlikler, metni çözümlemeye yönelik etkinlikler, şiir inceleme etkinlikleri, kelime/söz varlığı

etkinlikleri başlıkları ile ilgili çalışmalara yer verilmiştir. Aşağıda bu başlıklar detaylandırılarak sunulmuştur.

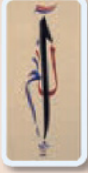
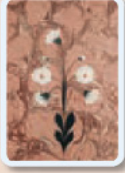
Görsel okuma ile ilgili olarak kendi oluşturduğu grafik ve görseli yorumlama (f=1), grafik okuma (f=2), görseli yorumlama (f=2), kroki okuma (f=1), görseli anlama ve bilgiden hareketle uygulama yapma (f=1) ve verilen görsellerden konuyla ilgili olanı eşleştirme (1) çalışmalarına yer verilmiştir. Aşağıda görsel yorumlama ile ilgili bir etkinlik örneğine yer verilmiştir.

Şekil 1

Görsel Yorumlama Etkinliği, Beşinci Sınıf İkinci Kitap, s. 47

2. ETKİNLİK

a. Aşağıdaki görselleri inceleyiniz. Bu görsellerden hareketle atalarımızın sanat eserlerinde ne tür desenler kullandığını söyleyebilirsiniz?

Tezhip   Ebru   Çini   Hat

b. Yukarıda görselleri verilenlerin dışında hangi geleneksel sanatları biliyorsunuz? Söyleyiniz.

Okumada prozodi ile ilgili olarak okumada prozodiye dikkat etmeye (f=2) yönelik etkinliklere yer verilmiştir. Bunlar tonlama ve duraklamayla ilgili çalışmaları kapsamaktadır. Cümlede anlam ile ilgili olarak cümledeki karşılaştırma anlamını çözümüleme (f=1), cümleye kişisel görüş anlamı katan kavramı bulma (f=1), cümle anlamı ile görsel eşleştirme (f=1) ve cümle anlamı ile kavram eşleştirme (f=3) çalışmalarına yer verilmiştir.

Metni anlamaya yönelik etkinlikler şu alt başlıklarda gruplandırılmıştır: Metni anlama soruları, çıkarım yapma etkinlikleri, metinde anlatılanı değerlendirmeye yönelik etkinlikler, ilişkilendirmeler yapma, metin hakkında yorum yapma, metinler arası karşılaştırmalar, tahmin etkinlikleri, anahtar kelime etkinlikleri, grafik oluşturma, geçiş ve bağlantı ifadeleriyle ilgili etkinlikler, düşüncüyü geliştirme yollarının tespitine yönelik etkinlikler ve sıfatların metnin anlamına katkısını belirlemeye yönelik etkinlikler. Aşağıda bu kodlar ile ilgili detaylar sunulmuştur.

Metni anlamaya yönelik sorularla ilgili 22 etkinliğe yer verilmiştir. Çıkarım yapma etkinlikleri ile ilgili olarak metinden çıkarım yapma etkinlikleri (f=8) ve metinden çıkarım yaparak görselle eşleştirme (f=1) çalışmalarına yer verilmiştir. Aşağıda metinden çıkarım yapma ile ilgili olarak örnek bir etkinlik sunulmuştur.

Şekil 2

Metinden Çıkarım Yapma Etkinliği, Beşinci Sınıf Birinci Kitap, s. 31

5. ETKİNLİK

a. Metindeki bilgilerle deneyimlerinizi ilişkilendirerek Moni'nin kişilik özelliklerinden üçünü belirleyip aşağıdaki alanlara yazınız. Moni'nin bu özelliklere sahip olduğunu metindeki hangi bilgilerden anladığınızı belirtiniz.

Metinde anlatılanı değerlendirmeye yönelik olarak metindeki bilginin gerçek-gerçek dışı olduğunu belirleme (f=1), sunulan bilgileri doğruluk/yanlışlık açısından değerlendirme (f=1), problemi tespit etme ve çözüm üretme (f=4), bilgiyi değerlendirme ve probleme çözüm bulma (f=1), metinde ne anlatıldığını değerlendirme (olay ya da bilgi) (f=1), metindeki önemli ve önemsiz bilgileri analiz etme (f=4), okunan içerikle ilgili karşılaştırma ve değerlendirme yapma (f=2), içerikteki bilgiyi değerlendirme (olumlu-olumsuz davranış) (f=1), metinde yer alan değerlerin bir ölçüt doğrultusunda incelenmesi (f=1) ve metnin içeriğini değerlendirme (f=1) ile ilgili çalışmalara yer verildiği görülmektedir.

İlişkilendirmeler yapma ile ilgili olarak metinle kişisel deneyimi ilişkilendirme (f=2), görselle metnin bölümlerini eşleştirme (f=1), şiirdeki anlamla görseli eşleştirme (f=1) ve metindeki olayla görseli eşleştirme (f=1) çalışmalarına yer verilmektedir. Metin hakkında yorum yapma ile ilgili olarak

metindeki olaydan hareketle yorum yapma ($f=1$), metindeki bilgiden hareketle yorum yapma ($f=2$) ve okunan içerikle ilgili karşılaştırma ve yorum yapma ($f=1$) çalışmalarına yer verilmiştir.

Metinler arası karşılaştırma yapmaya yönelik etkinliklerde metinlerdeki bazı unsurların karşılaştırılması ($f=4$) ve farklı metinlerin konu ve yapı açısından karşılaştırılmasına ($f=1$) yönelik çalışmalara yer verildiği görülmektedir. Aşağıda farklı metinleri çeşitli değişkenler açısından karşılaştırma ile ilgili örnek bir etkinlik sunulmuştur.

Şekil 3

Metinlerdeki Bazı Unsurları Karşılaştırma Etkinliği, Beşinci Sınıf İkinci Kitap, s. 51

10. ETKİNLİK

a. Okuduğunuz metinden karşılaştırılabilir bir unsur belirleyiniz.

b. Belirlediğiniz unsura göre metindeki benzerlik ve farklılıkları aşağıdaki tablolara listeleyiniz.

Benzerlikler	Farklılıklar

Metinlere yönelik tahmin etkinliklerinde ise içerikle ilgili tahminde bulunma ($f=2$) ve konuyla ilgili tahminde bulunma ($f=2$) çalışmalarına yer verilmiştir. Bunların dışında; anahtar kelime çalışmaları ($f=6$), grafik oluşturma ($f=1$), geçiş ve bağlantı ifadeleriyle ilgili çalışmalar ($f=2$), düşünceyi geliştirme yollarının tespitine yönelik çalışmalar ($f=2$) ve sıfatların metnin anlamına katkısını belirlemeye ($f=1$) yönelik çalışmalara da yer verilmektedir.

Metin çözümlemeye yönelik olarak hazırlanan etkinliklerde metnin içeriğini çözümlemeye yönelik çalışmalar, metnin bölümlerini çözümlemeye yönelik çalışmalar, metin unsurlarını çözümlemeye yönelik çalışmalar, konu, ana fikir ve yardımcı düşünce çalışmaları ve metin yapısı çalışmalarına yer verilmiştir. Aşağıda bu kodlar ile ilgili detaylar sunulmuştur:

Metnin içeriğini çözümlemeye yönelik olarak anlatılan olayı çözümleme ($f=1$) ve ön bilgilerden yararlanarak metinde anlatılanları çözümleme ($f=1$) çalışmalarına yer verilmektedir. Metnin bölümlerini çözümlemeye yönelik olarak ise serim, düğüm ve çözüm bölümleriyle ilgili çalışmalar (öyküleyici metinde) ($f=3$), metin bölümleri arasındaki geçişleri değerlendirme ($f=1$) ve giriş, gelişme, sonuç bölümleriyle ilgili çalışmalara (bilgilendirici metinde) ($f=2$) yer verilmiştir. Metin unsurlarını çözümlemeye yönelik olarak da üç etkinlik bulunmaktadır. Aşağıda metin unsurlarını çözümleme etkinliği ile ilgili bir örnek sunulmuştur.

Şekil 4

Metin Unsurlarını Çözümleme Etkinliği, Beşinci Sınıf Birinci Kitap, s. 105

4. ETKİNLİK a. Okuduğunuz metnin unsurlarını aşağıdaki ilgili yerlere yazınız.

Kişiler	Yer	Zaman	Olay

b. Aşağıda giriş bölümü verilen okuduğunuz metnin olay örgüsünü tamamlayınız.

Gazi Mustafa Kemal, bir gün Yalova'da küçük Mustafa'nın yaşadığı köyün yakınlarında kaybolur.

→

_____
 _____
 _____

1

→

2

→

3

→

4

→

5

_____
 _____
 _____

_____
 _____
 _____

_____
 _____
 _____

Metinlerdeki konu ve ana fikri bulmaya yönelik olarak üç, yardımcı düşünceleri belirlemeye yönelik olarak bir etkinliğe yer verilmiştir. Konuyu metindeki bir kişinin bakış açısıyla ifade etme ile ilgili de bir etkinlik bulunmaktadır. Metin yapısını çözümlemeyle ilgili olarak sıralı-kronolojik metin yapısı incelemesi ($f=1$) ve metinle ilgili belirlenen bazı özellikleri sınıflandırma ($f=1$) çalışmalarına yer verilmiştir.

Şiir incelemeye yönelik etkinliklerde söz sanatları, şiirdeki anlamı çözümleme, metin türü farkındalığı ve şiir üzerindeki işaretleme ve renklendirmelerin katkısını belirlemeye yönelik çalışmalara yer verilmiştir. Aşağıda bu kodlar ile ilgili detaylar sunulmuştur.

Söz sanatlarına yönelik olarak söz sanatlarını belirleme (f=4) ve söz sanatlarını ve metnin anlamına katkısını belirleme (f=1) çalışmalarına yer verilmiştir. Şiirdeki anlamı çözümlemeye yönelik olarak iki etkinliğe yer verilmiştir. Metin türü farkındalığına yönelik olarak şiir ve düzyazının farklılıklarını belirleme (f=2) ve şiir türü özelliklerini inceleme çalışmasına (f=1) yer verilmiştir. Şiir üzerindeki işaretleme ve renklendirmelerin katkısını belirlemeye yönelik de bir etkinlik yer almaktadır. Aşağıda söz sanatlarını ve metnin anlamına katkısını belirleme ile ilgili bir etkinlik örneğine yer verilmiştir.

Şekil 5

Söz Sanatlarını ve Metnin Anlamına Katkısını Belirleme Etkinliği, Beşinci Sınıf İkinci Kitap, s. 83

6. ETKİNLİK

a. Aşağıda verilen paragraftaki söz sanatlarını belirleyiniz. Bu söz sanatlarının geçtiği cümleleri ve söz sanatlarını aşağıya yazınız.

Asel, kısa bir yürüyüşün ardından ağacın altındaki banka oturup kitabını okumaya başladı. Birden yanında beliren Bilge Kağan, "Merhaba Asel, yine kitaplarınla mı sohbet ediyorsun?" dedi. Asel gülerek "Evet, onlar karanlık gecelerde parlayan ay gibidirler, her zaman yolumu aydınlatırlar." dedi. Bilge Kağan elindeki ayranı Asel'e uzatarak "Ama gerçek dostlarla yapılan sohbetin yerini hiçbir şey tutamaz." dedi. Bir yandan ayranlarını içerken bir yandan da ağaçtaki serçeleri izlemeye başladılar. Bilge Kağan "Serçeler bugün çok neşeli görünüyor. Sanki bize 'Merhaba!' diyorlar." dedi. Asel belki onlar da bizim gibi çok iyi iki dosttur, dedi.

Söz Sanatının Bulunduğu Cümle

Söz Sanatı

b. Aşağıdakilerden hangileri söz sanatlarının metnin anlamına olan katkılarındandır? İşaretleyiniz.

- ☐ Metni daha akılda kalıcı ve etkileyici hâle getirmiştir.
- ☐ Anlatımı sadeleştirmiştir.
- ☐ Metnin daha keyifli ve akıcı bir şekilde okunmasını sağlamıştır.
- ☐ Metnin belirli bölümlerine vurgu yaparak ifade gücünü artırmıştır.

Kelime ve söz varlığı ile ilgili olarak bilinmeyen kelime çalışmaları (f=8), kelimedeki anlam çalışmaları (f=4), söz varlığına yönelik çalışmalar (f=3) ve kelimenin metinde hangi anlamda kullanıldığını tespit etmeye (f=3) yönelik çalışmalara yer verilmiştir.

İkinci Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Kitapta yazma becerisinin geliştirilmesine yönelik yer verilen etkinliklerle ilgili bulgular şöyledir:

Kitapta yazma becerisi ile ilgili olarak cümle düzeyinde yazma etkinlikleri, paragraf düzeyinde yazma etkinlikleri, okunan metinle ilgili yazma etkinlikleri, dinlenen metinle ilgili yazma etkinlikleri, farklı metin türlerinde yazma etkinlikleri, yaratıcı yazma etkinlikleri, birden fazla uygulama içeren metin oluşturma etkinlikleri, metin özetleme etkinlikleri, planlı yazma etkinlikleri ve metin oluşturma dışındaki yazma etkinliklerine yer verilmiştir. Aşağıda bu başlıklar detaylandırılarak sunulmuştur.

Cümle düzeyinde yazma etkinlikleri ile ilgili olarak cümle genişletme çalışması (etkinlikte nasıl yapılacağı örneklendirilmiş ve öz değerlendirme) (f=1), karşılaştırma işlevli söz varlığını kullanarak cümle yazma (f=1), bağlamdan hareketle cümle tamamlama (f=1), özlü söz yazma (f=1), geçiş ve bağlantı ifadeleriyle cümle yazma (f=1), görselle ilgili duygu cümlesi yazma (f=1) ve örneği verilen söz sanatı ile ilgili cümle yazma (f=1) çalışmalarına yer verilmiştir.

Paragraf düzeyinde yazma etkinliklerinde verilen metin unsurlarından hareketle serim paragrafı yazma (nasıl yazılacağı ile ilgili yönerge ve öz değerlendirme) (f=1), verilen metin unsurlarından hareketle daha önce serim paragrafı yazılan metnin düğüm paragrafını yazma (nasıl yazılacağı ile ilgili yönerge ve öğretmen geri bildirimi) (f=1), verilen metin unsurlarından hareketle daha önce serim ve düğüm paragrafları yazılan metnin çözüm paragrafını yazma (nasıl yazılacağı ile ilgili yönerge ve öğretmen geri bildirimi) (f=1), dinlenen metindeki anahtar kelimeler ve verilen atasözlerinden hareketle paragraf yazma (f=1), tanıtma paragrafı yazma (uygulama sonunda öğretmen geri bildirimi ve öz değerlendirme) (f=1) ve betimleme paragrafı yazma (f=1) çalışmalarına yer verilmiştir. Aşağıda tanıtma paragrafı yazma ile ilgili bir etkinlik örneğine yer verilmiştir.

Şekil 6

Tanıtma Paragrafı Yazma Etkinliği, Beşinci Sınıf İkinci Kitap, s. 56

YAZALIM

13. ETKİNLİK

a. Önceki bilgilerinizden hareketle somut olmayan kültürel miraslarımızdan olan Karagöz veya Hacivat'ı tanıtan bir paragrafı defterinize yazınız.

b. Yazdığınız tanıtma paragrafını öğretmeninizle yazım, noktalama ve içerik yönlerinden gözden geçiriniz. Güçlü ve gelişmeye açık yönlerinizi öğretmeninizin geri bildirimleriyle sonraki yazma etkinliklerinde geliştirmeye çalışınız.

Ölçütler	Evet	Kısmen	Hayır
Yazımda Karagöz veya Hacivat'ı tanıttım.	☐	☐	☐
Konuya uygun paragraf türünü seçerek yazdım.	☐	☐	☐
Paragrafımı tanıtma stratejisine uygun yazdım.	☐	☐	☐
Noktalama ve yazım kurallarına dikkat ederek yazdım.	☐	☐	☐

c. Yazınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Okunan metinle ilgili yazma etkinliklerine bakıldığında okunan metindeki bölümün görselleştirilmesi ve kendi cümleleriyle anlatma (f=1), metni bölerek kısa cümlelerle ifade etme (etkinlikte nasıl yapılacağı örneklendirilmiş ve öğretmen geri bildirimi) (f=1), bir metni karakterin bakış açısıyla yeniden yazma (f=1), okunan metni farklı karakterlerin bakış açısıyla yeniden anlatma (f=1), okunan metinle ilgili paragraf yazma çalışması yapma (f=1), okunan iki metinden hareketle karşılaştırma metni yazma (içerik ve anlatım ile ilgili yönerge verilmiş ve öz değerlendirme) (f=1), önemli olarak belirlenen bilgilerden hareketle metinde anlatılanları yazma (f=1), okunan metindeki bir dördlüğü düzyazı şeklinde yazma (f=1), bir değeri ölçüt olarak değerlendirme yazısı yazma (f=1), konu ile ilgili değerlendirme yaptırarak bir soruna çözüm önerme (f=1), okunan metni yorumlamaya yönelik paragraf yazma (f=1), okunan metindeki bilgi/düşünceden hareketle metin yazma (f=1) ve okunan metinden hareketle hayale dayalı içerik yazma (f=1) çalışmalarına yer verilmiştir. Dinlenen metinle ilgili yazma etkinliklerinde dinlenen metin ile ilgili yazma (içerik ve anlatım ile ilgili yönerge ve öğretmen geri bildirimi) (f=1) ve düşüncüyü geliştirme yollarını kullanarak bir duyguyla ilgili tanıtıcı yazı yazma (f=1) çalışmalarına yer verilmiştir.

Farklı metin türleri ile ilgili yazma etkinliklerinde e-posta yazma (içerik ve anlatım ile ilgili yönerge verilmiş ve öz değerlendirme) (f=2),

diyalog yazma (yazma aracı ve ortamı öğrenci tarafından belirlenecek; metin ürün seçki dosyasına eklenecek) (f=1), görselden hareketle broşür hazırlama (f=1), sınıf panosu hazırlama (nasıl yapılacağı ile ilgili yönlendirme var ve öz değerlendirme) (f=1), şiir yazma (içerik ve anlatımla ilgili yönerge verilmiş ve öz değerlendirme) (f=1), istasyon tekniği ile farklı türlerde yazma (uygulama sonunda öz değerlendirme) (f=1), sunu hazırlama (içerikle ilgili yönlendirme ve öğretmen geri bildirimi) (f=1), afiş hazırlama (içerik ve anlatımla ilgili yönerge verilmiş.) (f=1), bilgilendirici metin türünde yazma (yazım ve içerikle ilgili yönlendirme verilmiş.) (f=1) çalışmalarına yer verilmiştir.

Yaratıcı yazma etkinlikleri ile ilgili olarak yaratıcı yöntemlerle öykü yazma (içerik ve anlatımla ilgili yönergeler sunulmuş, uygulama sonunda öz değerlendirme ve öğretmen geri bildirimi) (f=2), temada öğrenilenlerden söz varlıklarından ve söz sanatlarından yararlanarak verilen konuda metin yazma (f=1), bir görüşle ilgili düşüncelerini arkadaşla dönüşümlü olarak yazma (içerik ve anlatımla ilgili yönergeler sunulmuş ve öz değerlendirme) (f=1), hayali bir konuda yazma (içerik ve anlatımla ilgili yönergeler sunulmuş) (f=1) çalışmalarına yer verilmiştir. Aşağıda hayali bir konuda yazma ile ilgili etkinlik örneği sunulmuştur.

Şekil 7

Hayali Bir Konuda Yazma Etkinliği, Beşinci Sınıf İkinci Kitap, s. 149

YAZALIM

13.
ETKİNLİK

a. Temizlik ve sağlık arasındaki ilişkiyi açıklayınız.

b. Kendinizi virüs olarak tanıtan bir yazı yazınız. Yazınızda öğrencilere bulaşıp nasıl yayıldığınızdan bahsediniz. Aynı zamanda öğrencilerin sizden korunmak için hangi temizlik kurallarına dikkat etmeleri gerektiğine ve bu kuralların sizi nasıl engellediğine yer veriniz. Yazınızı defterinize yazarak öğretmeninizle paylaşınız.

c. Yazınızda daha önce öğrendiğiniz noktalama işaretleri ve yazım kurallarını uygulayınız.

Birden fazla uygulama içeren metin oluşturma etkinliklerinde tanıtım kartı doldurma, okunan metinler arasında ilişkilendirme yapma ve Atatürk'ün sözünü açıklayan metin yazma (çoklu uygulama) (f=1) çalışmasına yer verilmiştir. Aşağıda birden fazla uygulama içeren yazma etkinliği sunulmuştur.

Şekil 8

Birden Fazla Uygulama İçeren Yazma Etkinliği, Beşinci Sınıf Birinci Kitap, s. 167

YAZALIM

13. ETKİNLİK

a. Metinden hareketle Alper Gezeravcı'ya ait tanıtım kartını doldurunuz.

Alper Gezeravcı 1979'da Mersin'in Silifke ilçesinde dünyaya geldi. 2001'de İstanbul Hava Harp Okulunda Elektronik Mühendisliğinde lisans eğitimini tamamladıktan sonra Amerika'da Hava Kuvvetleri Teknoloji Enstitüsünde yüksek lisans yapmıştır. Gezeravcı, 2024 yılında uzaya giden ilk Türk vatandaşı olarak tarihe geçmiştir. Uzay araştırmalarıyla ilgili olarak ülkemizin üniversite ve araştırma kurumlarının hazırlamış olduğu 13 farklı deneyi uzay ortamında gerçekleştirmiştir. Alper Gezeravcı'nın uzay ortamında gerçekleştirdiği deneylerin verileri ülkemiz ve dünyamızın geleceğine ışık tutacaktır.

Adı Soyadı: _____

Doğum Yeri: _____

Doğum Tarihi: _____

Eğitim Durumu: _____

Mesleği: _____

Gördüğü Yerler: _____

b. Okuduğunuz Türkiye şiirinin şairi ile Alper Gezeravcı'nın ortak özelliklerini belirleyiniz.

_____

_____

_____

c. Belirlediğiniz özelliklerden hareketle Atatürk'ün "Vatanını en çok seven görevini en iyi yapandır." sözünü açıklayan bir metni defterinize yazınız.

Metin özetlemeye yönelik etkinliklerde okunan metnin özetini yazma (f=2), dinleme metnini özetleme (içerik ve anlatımla ilgili yönerge verilmiş ve öğretmen geri bildirimi) (f=2), izlenen filmi özetleme (f=1) ve izlenen çoklu ortam ögesini özetleme (f=1) çalışmalarına yer verilmiştir.

Planlı yazmaya yönelik yazma etkinliklerinde betimleme paragrafı yazma (örnek üzerinden betimlemenin nasıl olduğunu gösterme ve planlı yazma süreci ve öğretmen geri bildirimi) (f=1), bir problemin çözümüne yönelik metni planlayarak yazma (içerikle ilgili yönerge verilmiş ve öz değerlendirme) (f=1), yazma sürecine zihinsel hazırlık yaparak yazma (yazma konusu verilmiş ve öğretmen geri bildirimi) (f=1), sunulan hedef kitle, konu ve metin türlerinden birini belirleyerek metin yazma (öğretmen geri bildirimi ve akran değerlendirme) (f=1) çalışmalarına yer verilmiştir.

Metin oluşturma dışındaki yazma etkinliklerinde görselden hareketle bir işin işlem basamaklarını yazma ($f=1$), verilen olayla ilgili kahraman oluşturma (içerik ve anlatım ile ilgili yönerge verilmiş ve öğretmen geri bildirimi) ($f=1$) ve bilgi görseli oluşturma (çalışmanın nasıl yapılacağı ile ilgili yönlendirme ve öz değerlendirme) ($f=1$) çalışmalarına yer verilmiştir. Aşağıda verilen olayla ilgili kahraman oluşturma etkinliği görülmektedir.

Şekil 9

Verilen Olayla İlgili Kahraman Oluşturma Etkinliği, Beşinci Sınıf Birinci Kitap, s. 68

4AZALIM

10. ETKİNLİK

a. Okuduğunuz kitaplardaki kahramanlarla aranızda bir bağ kurar mısınız? Nedenini söyleyiniz.

b. Aşağıdaki olayın anlatıldığı hikâye için bir kahraman oluşturunuz. Kahramanınızın özelliklerini ilgili yerlere yazınız. Yazarken aşağıdaki yönergeleri dikkate alınız.

- Anlatmak istediklerinizi kullanacağınız kelimelerin eş ya da yakın anlamlılarını tercih ederek yazınız.
- Kelime ya da kelime gruplarını yazma konunuza uygun kullanınız.

Hikâyedeki olay: Bir grup çocuk, mahallelerinde oynadıkları sokak oyunları sayesinde bir araya gelir ve güçlü bir dostluk kurar. Oyunlar, arkadaşlıklarını güçlendirir ve deneyimlerini paylaşmalarını sağlar.

Benim Kahramanım

Adı: _____

Dış görünüşü: _____

Korkuları: _____

Yetenekleri: _____

İlgi alanları: _____

Alışkanlıkları: _____

c. Yazdıklarınızı öğretmeninizin yönlendirmesiyle uygun ortamlarda paylaşınız.

ç. Öğretmeninizin geri bildirimleriyle güçlü ve gelişmeye açık yönlerinizi belirleyiniz. Bu yönlerinizi sonraki etkinliklerde geliştirmeye çalışınız.

Üçüncü Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Kitapta dinleme becerisinin geliştirilmesine yönelik yer verilen etkinliklerle ilgili bulgular şöyledir:

Kitapta dinleme becerisi ile ilgili olarak; anlamaya yönelik etkinlikler, metni çözümlemeye yönelik etkinlikler, görselle ilgili etkinlikler, kelime/söz varlığı etkinlikleri, şiir inceleme etkinlikleri, cümlede anlam etkinliklerine yer verilmiştir. Ayrıca çoklu ortama yönelik çalışmalarda da metni anlamaya yönelik etkinlikler, metni çözümlemeye yönelik etkinlikler ve kelime/söz varlığı etkinliklerine yer verilmektedir.

Metni anlamaya yönelik etkinlikler şu alt başlıklar altında gruplandırılmıştır: dinlenen metni yorumlama, dinlediğini anlama soruları, karşılaştırmalar yapma, tahmin etme etkinlikleri, anahtar kelime etkinlikleri, metinde anlatılanı değerlendirmeye yönelik etkinlikler, sınıflandırma etkinliği, düşünceyi geliştirme yollarını belirleme ve anlama katkısını tespit etme etkinliği, metnin başlığını yorumlama ve başlık yazma etkinliği, ilişkilendirmeler yapma etkinlikleri.

Dinlenen metni yorumlama ile ilgili olarak dinlenen metnin içeriği ile ilgili yorum yapma (f=1) ve karakterin düşüncelerini anlama ve yorumlama (f=1) ile ilgili çalışmalara yer verilmiştir. Ayrıca dinlediğini anlama soruları ile ilgili on beş çalışma bulunmaktadır.

Karşılaştırmalar yapma etkinliklerinde dinleme metni ile okuma metnini içerikle ilgili belirlenen unsurlar açısından karşılaştırma (f=1), iki metinde ortak olan kahramanları karşılaştırma (f=1), iki farklı dinleme metnindeki karakterleri karşılaştırma (f=1) ve metindeki belli bir unsuru benzerlik farklılık açısından karşılaştırma (f=2) çalışmalarına yer verilmektedir. Aşağıda dinleme metni ile okuma metnini içerikle ilgili belli hususlar açısından karşılaştırma ile ilgili bir etkinlik sunulmuştur.

Şekil 10

Dinleme Metni ile Okuma Metnini İçerikle İlgili Belli Hususlar Açısından Karşılaştırma Etkinliği, Beşinci Sınıf Birinci Kitap, s. 34

8. ETKİNLİK a. Daha önce dinlediğiniz "Oyun Durdul" ve okuduğunuz "Topsuz Basketbol Oyunu" metinleri ile ilgili istenen bilgileri yazınız.

OYUN DURDU!		TOPSUZ BASKETBOL OYUNU
	Kahramanın Karşılaştığı Sorun	
	Kahramanın Sorunla Karşılaştığında Verdiği Tepki	
	Sorunun Kim Tarafından Nasıl Çözüldüğü	

b. Olayların benzerlik ve farklılıklarını söyleyiniz.

Tahmin etkinlikleri ile ilgili olarak metnin adı ve görselinden hareketle içeriğini tahmin etme (f=2) ve metnin devamında olabilecekleri tahmin etme (f=1) çalışmalarına yer verilmektedir. Ayrıca anahtar kelimelerin tespiti ile ilgili de dört çalışma yer almaktadır.

Metinde anlatılanı değerlendirmeye yönelik etkinliklere bakıldığında problemi tespit etme ve çözüm önerileri geliştirme (f=2), metindeki olayları önemli ve önemsiz olarak ayırıştırma (f=1), olayları/düşünceleri karakterlerin bakış açısına göre değerlendirme (f=2), karakterin duygu durumunu analiz etme (f=1) ve karakterin davranışını değerlendirme (f=1) çalışmalarına yer verildiği görülmektedir. Aşağıda metindeki olayları önemli ve önemsiz olarak ayırıştırma ile ilgili etkinlik örneği sunulmuştur.

Şekil 11

Metindeki Olayları Önemli ve Önemsiz Olarak Ayırıştırma Etkinliği, Beşinci Sınıf İkinci Kitap, s. 26

6. ETKİNLİK

a. Filmi tekrar izleyiniz. İzleme sırasında filmde geçen olayları önemli ve önemsiz olarak sınıflandırıp aşağıdaki alanlara yazınız.

Önemli Olaylar	Önemsiz Olaylar

b. İzlediğiniz filmi olay akışına göre kendi cümlelerinizle özetleyiniz.

_____

_____

_____

_____

c. Karekodu okutarak "Karagöz ve Hacivat" adlı etkileşimli içeriği yönergeler doğrultusunda tamamlayınız.

Kitaptaki etkinliklerde bilgileri sınıflandırma (f=1), düşüncüyü geliştirme yollarını belirleme ve anlama katkısını tespit etme (f=1), metnin başlığını yorumlama ve başlık yazma (f=1) ile ilgili çalışmalara da yer verildiği görülmektedir.

İlişkilendirmeler yapma ile ilgili olarak metnin içeriği ile metin dışı bilgilerini ilişkilendirme (f=1), metin içeriği ile kendi yaşantısını bağdaştırma (f=1) ve metin içeriği ile görsel eşleştirme (f=2) çalışmalarına yer verilmiştir.

Metni çözümlemeye yönelik etkinliklerde metnin bölümlerini çözümlemeye yönelik çalışmalar, metin unsurları ile ilgili çalışmalar ve konu ve ana fikir çalışmaları bulunmaktadır. Metnin bölümlerini çözümlemeye yönelik etkinliklerde serim, düğüm ve çözüm bölümlerini analiz etme (f=3) ve serim, düğüm ve çözüm bölümleri arasındaki geçiş ve bağlantıların tutarlılığını değerlendirme (f=1) ile ilgili çalışmalar yer almaktadır.

Metin unsurları ile ilgili etkinliklerde metin unsurlarının analizi ve bazı metin unsurlarının kurguya etkisi (f=1), metin unsurlarının analizi (f=1), karakter unsurunun çözümlenmesi ve yorumlanmasına yönelik çalışmalar (f=3) ve kurgudaki mekânın değişiminin incelenmesine (f=1) yönelik çalışmalara yer verilmiştir. Konu ve ana fikir etkinliklerinde ise metnin ana fikrini bulma (f=2) ve metnin konusunu bulma (f=1) ile ilgili çalışmalara yer verilmektedir.

Görselle ilgili etkinliklerde görsel yorumlama (f=1), görselleştirme stratejisini kullanarak içerikle ilgili görsel çizme (f=1) etkinliklerine yer verilmiştir. Kelime ve söz varlığı etkinlikleri ile ilgili olarak ise kelime anlamı çalışması (f=1), söz varlığı çalışması (kalıplaşmış ifade) (f=2), özetleme işlevi gören kelimeler (f=1) ve metnin içeriğine uygun atasözünü açıklama (f=1) ile ilgili çalışmalara yer verilmektedir.

Şiir inceleme etkinliklerinde ise şiirdeki söz sanatlarını belirleme ile ilgili üç çalışmaya yer verilmiştir. Cümlede anlam etkinliklerinde cümle anlamını analiz etme (f=3) ve içerikten hareketle gerekçelendirme ifadelerini tamamlama (f=1) çalışmaları bulunmaktadır. Aşağıda söz sanatlarını belirleme ile ilgili bir etkinlik örneğine yer verilmiştir.

Şekil 12

Söz sanatlarını belirleme etkinliği, Beşinci Sınıf Birinci Kitap, s. 166

b. Karekodu okutarak metni dikkatlice dinleyiniz. Metni dinlerken söz sanatlarından benzetme, kişileştirme ve konuşturmanın geçtiği cümleleri belirleyerek aşağıdaki alanlara yazınız.

Kişileştirme

Konuşturma

Benzetme

Çoklu ortam metinleri ile ilgili yer verilen çalışmalar; metni anlamaya yönelik etkinlikler, metni çözümlemeye yönelik etkinlikler ve kelime/söz varlığı etkinlikleridir. Metni anlamaya yönelik etkinliklerde aşağıdaki başlıklarda çalışmalar yapılmaktadır.

Karşılaştırma etkinliklerinde içerikte sunulan bilgileri karşılaştırma (f=2) ve iki çoklu ortam unsurunu konu ve ana fikir bakımından karşılaştırma (f=1) çalışmalarına yer verilmiştir. Metin türü farkındalığına yönelik olarak çoklu ortam metnin özelliğini fark etme ile ilgili bir etkinliğe yer verilmiştir. Ayrıca çoklu ortamdaki görsellere yönelik soruları yanıtlama ile ilgili de bir etkinlik bulunmaktadır.

Metinde anlatılanı değerlendirme etkinliklerinde belirlenen ölçüte göre izleneni değerlendirme (f=1) ile önemli ve önemsiz bilgileri sınıflama (f=1) çalışmalarına yer verilmiştir. Anahtar kelimeler ve içerikteki bilgileri sınıflandırma ile ilgili olarak da ikiyeşer etkinliğe yer verilmiştir.

Metnin başlığını değerlendirme ve başlık önerme ile ilgili bir, metni anlama soruları ile ilgili de iki etkinlik bulunmaktadır. Görselle ilgili etkinliklere bakıldığında görselleştirme stratejisini kullanarak içerikle ilgili görsel çizme (f=1) ve görseli yorumlama (f=1) çalışmalarına yer verildiği görülmektedir.

Metni çözümlemeye yönelik etkinliklere bakıldığında metin unsurları ile ilgili olarak metin unsurlarını çözümleme (f=1) ve karakterlerin davranışlarını analiz etme (f=2) çalışmalarına yer verildiği görülmektedir. Metin yapısı ile ilgili olarak sıralı-kronolojik metin yapısını analiz etme (f=2) ve bilgileri sıralama (f=1) çalışmalarına yer verilmektedir. Konu ve ana fikir bulma ile ilgili de bir etkinliğe yer verilmiştir. Kelime ve söz varlığı etkinliklerinde bir atasözü ve deyim çalışmasına yer verilmiştir. Aşağıda sıralı-kronolojik metin yapısını analiz etme ile ilgili bir etkinlik örneği sunulmuştur.

Şekil 13

Sıralı-Kronolojik Metin Yapısını Analiz Etme Etkinliği, Beşinci Sınıf İkinci Kitap, s. 56

1. ETKİNLİK

Karekodu okutarak çoklu ortamı dinleyiniz. Öğrendiğiniz metin yapılarının analizi ve bilgileri organize etme stratejisini kullanarak bu çoklu ortama ait aşağıdaki çalışma kâğıdını doldurunuz.

Çalışma Kâğıdı

( ) Konu: _____

( ) Konuyu belirten kanıt ifadeler: _____

( ) Metinde konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir giriş yapılmıştır.
Evet ☐ Hayır ☐

( ) Belirlenen kanıt ifadeler: _____

( ) Doğrudan Zaman veya Öncelik-Sonralık Bildiren Kelime/Kelime Grupları

( ) Merdiven:
1. Adım
2. Adım
3. Adım
4. Adım

( ) Sonuç bölümündeki ifadeler girişte konuyu belirten ifadelerle bağlantılıdır.
Evet ☐ Hayır ☐

( ) Belirlenen kanıt ifadeler: _____

Dördüncü Araştırma Sorusuna Yönelik Bulgular

Kitapta konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik yer verilen etkinliklerle ilgili bulgular şöyledir:

Konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik olarak çoğunlukla hazırlıklı konuşma etkinliklerine yer verildiği tespit edilmiştir. Belirlenen bir konu ile ilgili olarak hazırlıksız konuşma yapmaya yönelik bir etkinlik bulunmaktadır. Aşağıda hazırlıksız konuşma etkinliği görülmektedir.

Şekil 14

Hazırlıksız Konuşma Etkinliği, Beşinci Sınıf İkinci Kitap, s. 70

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki yönergeler doğrultusunda bir anınızı anlatacağınız hazırlıksız konuşma yapınız.

- Okuduğunuz metinde yazarın çocukluğuna dair unutmadığı detay bir kura-biye kutusudur. Sizin hayatınızda büyüünce bile unutamayacağınız anılarınız var mı? Düşününüz.
- Konuşmanızı hazırlamak için 1-2 dakika zihinsel bir hazırlık yapınız.
- Konuşmanızda anınızın detaylarını ve bu anının sizin için neden önemli olduğunu açıklayınız.
- Konuşmanızı konu dışına çıkmadan sonlandırınız.

Hazırlıklı konuşma etkinliklerinde belirlenen bir konu hakkında konuşma ile ilgili bulgular şöyledir: belirlenen bir konu hakkında konuşma (f=4), belirlenen bir konu hakkında konuşma (konuşma şekli ve içerikle ilgili yönlendirme ve akran değerlendirme) (f=1), belirlenen bir konu hakkında konuşma (konuşmaya zihinsel hazırlık yapma, konuşma şekli ve içerikle ilgili yönlendirme ve akran değerlendirme) (f=1), belirlenen bir konu hakkında konuşma (konuşma şekli ve içerikle ilgili yönlendirme, akran değerlendirme ve Altı Şapkalı Düşünme Tekniği ile konuşma) (f=1), belirlenen bir konu hakkında konuşma (konuşma şekli ve içerikle ilgili yönlendirme ve öz değerlendirme) (f=3), belirlenen bir konu hakkında konuşma (konuşmanın içeriğini oluşturmaya yönelik sorular yanıtlama ve öz değerlendirme) (f=1), belirlenen bir konu hakkında konuşma (konuşma şekli ve içerikle ilgili yönlendirme ve öğretmen geri bildirimi) (f=1), belirlenen bir konu hakkında konuşma (konuşma şekli ve içerikle ilgili yönlendirme, öz değerlendirme ve öğretmen geri bildirimi) (f=1), belirlenen bir konu hakkında konuşma (konuşma şekli ve içerikle ilgili yönlendirme, akran değerlendirme ve öz değerlendirme) (f=3), belirlenen bir konu hakkında konuşma (akran değerlendirme) (f=1), belirlenen bir konu hakkında konuşma (öz değerlendirme) (f=1).

Hazırlıklı konuşmalarda çeşitli yöntem/tekniklerle yapılan uygulamalar şöyledir: başlatılan bir tartışmaya katılma (konuşma şekli ve içerikle ilgili yönlendirme) (f=1), rol kartlarındaki rollere göre hazırlıklı konuşma (f=1), rol kartlarındaki rollere göre hazırlıklı konuşma (konuşma şekli ve içerikle ilgili yönlendirme) (f=1) başlatılan diyalogun devamını kurgulayarak canlandırma yapma (Konuşma şekli ve içerikle ilgili yönlendirme ve öz değerlendirme ve öğretmen geri bildirimi) (f=1), verilen yer kişi, zaman öğelerinden birini seçerek bir duyguya yönelik metin hazırlama ve canlandırma (f=1), olaydaki sorunla ilgili çözüm üretme (çember tekniği ile konuşma ve öğretmen geri bildirimi) (f=1), diyalog tamamlama (konuşma ve içerikle ilgili yönlendirme) (f=1), verilen sözcük türlerinden birini seçerek o tür altındaki sözcüklerle konuşma (konuşma şekli ve içerikle ilgili yönlendirme) (f=1), çoklu ortam öğeleriyle konuşma yapma (f=5), görsel yorumlama ve sorunu çözmeye yönelik konuşma (konuşma şekli ve içerikle ilgili yönlendirme ve akran değerlendirme) (f=1), görsel yorumlama ve probleme çözüm üretme (öz değerlendirme) (f=1), iki farklı dinleme metnindeki karakterleri karşılaştırma (f=1), okunan paragraftan hareketle hayal gücünü kullanarak konuşma hazırlama (konuşma şekli ve içerikle ilgili yönlendirme ve öz değerlendirme) (f=1), izlenen videodaki karakterlerin özellikleri hakkında konuşma hazırlama (İçeriğe hazırlanmayı sağlayacak etkinlikler) (f=1), paragrafta ifade edilen sorunun çözümüne yönelik konuşma (konuşma şekli ve içerikle ilgili yönlendirme) (f=1) etkinliklerine yer verilmektedir. Aşağıda diyalog canlandırma (konuşma şekli ve içerikle ilgili yönlendirme, öz değerlendirme ve öğretmen geri bildirimi) (Şekil 15) ile ilgili bir etkinlik örneğine yer verilmiştir.

Şekil 15

Diyalog Canlandırma (Konuşma Şekli ve İçerikle İlgili Yönlendirme, Öz Değerlendirme ve Öğretmen Geri Bildirimi), Beşinci Sınıf Birinci Kitap, s. 95

5. ETKİNLİK

KONUŞALIM

a. Aşağıdaki görseli inceleyiniz ve metni okuyunuz.

CEPHEDEN MEKTUP

Hüseyin cepheye bir ağacın altında dinlenmektedir. Elinde kâğıt ve kalem, anasına mektup yazmak niyetindedir. O sırada komutanı Hüseyin'e yaklaşır. Hüseyin, tam karşısına gelip duruncaya kadar onu fark etmez. Komutanını görür görmez ayağa fırlar ve selam verir:

— Emret komutanım!

— Hüseyin, evladım, ne yazıyorsun, şiir mi?

— ...

b. Öğretmeninizin size tanıyacağı süre zarfında yukarıda verilen metindeki karşılıklı konuşmanın devamını bir arkadaşınızla kurgulayınız. Kurguladığınız karşılıklı konuşmayı arkadaşınızla aşağıdaki yönergeler doğrultusunda sınıfta canlandırınız.

- Yeni öğrendiğiniz kelimeleri kullanmaya özen gösteriniz.
- Konuşmanızda uygun geçiş ve bağlantı ifadelerine yer veriniz.
- Konuşma sürecine uygun selam ve hitap ifadelerini kullanınız.
- Konuşmanızda uygun zamanda söz alıp vermeye özen gösteriniz.
- Karşılıklı konuşma sürecinde anlaşılmayan noktaları açıklığa kavuşturmak için soru sormaya özen gösteriniz.
- Canlandırmanızda konuşmanıza uygun yüz ifadelerini kullanınız ve arkadaşlarınızla göz teması kurunuz.
- Size sorulan soruları uygun biçimde cevaplayınız.

c. Karşılıklı konuşmanızı yukarıdaki yönergelere uygun bir şekilde gerçekleştirdiğinizi düşünüyor musunuz?

ç. Anlatımınızda güçlü ve gelişmeye açık yönlerinizi belirleyiniz. Öğretmeninizin geri bildirimleriyle bu yönlerinizi sonraki etkinliklerde geliştirmeye çalışınız.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

2024 yılında yayınlanan OTDÖP'ye (MEB, 2024b) göre hazırlanan beşinci sınıf ders kitabında (birinci ve ikinci kitap) (MEB, 2024c) dört temel dil becerisine yönelik hazırlanmış etkinlikleri her bir becerinin geliştirilmesine yönelik yer verilen çalışmalar açısından değerlendirmeyi amaçlayan bu araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmada okuma becerisine yönelik olarak görsel okuma, okumada prozodi, cümlede anlam etkinlikleri, metni anlamaya yönelik etkinlikler, metni çözümlemeye yönelik etkinlikler, şiir inceleme etkinlikleri, kelime/söz varlığı etkinlikleri başlıkları ile ilgili çalışmalara yer verildiği tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuç, öğrencilere beşinci sınıf düzeyinde okumanın çeşitli boyutları ile ilgili becerilerin kazandırılmaya çalışıldığını göstermektedir. Etkinliklerde

öğrencilerin bilişsel ve üstbilişsel becerilerini geliştirilmeye yönelik çalışmalar hazırlanmıştır. Bu durum okuma becerisinin etkili bir biçimde geliştirilmesi açısından olumlu bir sonuçtur. OTDÖP’de (MEB, 2024b) de ortaokul düzeyinde öğrencinin akıcı okumadan eleştirel okuma düzeyine çıkarılmasının hedeflendiği ve öğretim sürecinin de buna göre düzenlendiği ifade edilmektedir. Araştırma sonucunda kitapta akıcı okuma ve okumanın diğer alt becerileri ile ilgili etkinliklere yer verildiğinin tespit edilmesi, kitaptaki etkinliklerin programın hedefleriyle örtüştüğünü göstermektedir. Benzer şekilde Batur ve Özdemir (2021) tarafından yapılan araştırmada MEB Yayınları 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinliklerin tamamının Türkçe Dersi Öğretim Programı 7. sınıf kazanımları ile uyumlu olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra daha önceki programlara göre hazırlanan ders kitaplarındaki etkinlik incelemeleriyle ilgili bazı araştırmalarda (Çarkıt, 2019; Çetinkaya, 2020; Karaca & Erdem, 2024; Tuncer & Kamçı, 2024; Yıldırım, 2021) etkinliklerin çoğunun okuma becerisiyle ilgili olduğu saptanmıştır. Mevcut araştırmadaki etkinlik sayılarına bakıldığında da okuma becerisinin ön planda olduğu görülmektedir. Ayrıca okuma becerisi ile ilgili etkinliklerin çeşitlendirilerek sunulması beceriye gereken önemin verildiğini göstermektedir.

Araştırmada yazma becerisi ile ilgili olarak cümle düzeyinde yazma etkinlikleri, paragraf düzeyinde yazma etkinlikleri, okunan metinle ilgili yazma etkinlikleri, dinlenen metinle ilgili yazma etkinlikleri, farklı metin türlerinde yazma etkinlikleri, yaratıcı yazma etkinlikleri, birden fazla uygulama içeren metin oluşturma etkinlikleri, metin özetleme etkinlikleri, planlı yazma etkinlikleri ve metin oluşturma dışındaki yazma etkinliklerine yer verildiği tespit edilmiştir.

Araştırma sonucuna göre yazma becerisinin geliştirilmesinde aşamalı bir yaklaşımın göz önünde bulundurulduğu görülmektedir. OTDÖP’de (MEB, 2024b) de paragraf seviyesindeki yazma etkinliklerinde sistematik ve kademeli yazma çalışmaları yapılacağı, ilerleyen temalarda paragraf yapılarının genişletilerek metin yazma seviyesine geçileceği vurgulanmaktadır. Bu durum yazma becerisinin doğru ve kolaylaştırıcı şekilde geliştirilmesi açısından önemlidir. Nitekim Karacaoğlu vd. (2021) tarafından yapılan araştırma sonucunda kitaplarda aşamalı gelişen etkinliklere yer verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Aşamalı uygulamanın yanı sıra planlı yazma sürecine yönelik adımlara yer verilmesi yazma becerisinin doğru geliştirilmesi açısından çok önemlidir. Bahşi (2021) tarafından yapılan incelemede yazma etkinliklerinde süreç temelli yazma aşamalarının yeterince dikkate alınmadığı, bazı etkinliklerde hazırlık, düzeltme,

taslak ve yayımlama aşamalarına yer verildiği belirlenmiştir. Benzer şekilde Karacaoğlu vd. (2021) tarafından yapılan araştırma sonucunda da etkinliklerin süreç odaklı planlanması ve öğretmenin sürece aktif bir şekilde rehberlik etmesi gerektiği vurgulanmaktadır. OTDÖP’de (MEB, 2024b) ise süreç temelli yazma ön planda tutularak plan yapma, metin (taslak) oluşturma, metni gözden geçirme (değerlendirme ve düzenleme) ve paylaşma stratejilerinin yazma amacı ve koşullarına göre ayrı ya da birlikte kullanılabileceği ifade edilmektedir. Bir metin oluşturma sürecinde bu stratejilerin bütünlük içinde kullanılması beklenir. Ancak sınıf ortamları ve koşulları düşünüldüğünde, zaman yönetimi açısından stratejilerin farklı ders saatleri ya da zamanlarda kullanılması gerekliliği ortaya çıkabilir. Bunun yanı sıra programda strateji-yöntem öğretimi ile üst düzey düşünme becerilerine yönelik çıktılarda model olarak öğretim yapılması gerektiği vurgulanmaktadır (MEB, 2024b). Bu durum, yazma becerisinin etkili bir biçimde geliştirilmesine olanak sağlamasının yanında zaman alıcıdır. Bu sebeple de planlı yazma stratejilerinin öğretimi bazı koşullarda ayrı ayrı ele alınabilir.

Yazma becerisinin okuma ve dinleme becerileri ile ilişkilendirilerek uygulanması öğrencilerin çok yönlü beceri gelişimi açısından olumlu bir sonuçtur. Yapılan etkinliklerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda yazma becerisinin çeşitli yöntem ve türleri ile ilgili uygulamalara yer verildiği dikkat çekmektedir. Ancak Erdoğan (2024) tarafından OTDÖP’ye (MEB, 2024b) göre hazırlanan beşinci sınıf kitabının incelendiği çalışmada programda yer alan bütün yazma yöntem ve tekniklerine kitapta yer verilmesine rağmen yöntem ve tekniklerin eşit ve dengeli bir dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Araştırmada kontrollü yazma çalışmalarının fazla yer aldığı, yaratıcı ve eleştirel düşünmeye yönelik çalışmalara ise yeterince yer verilmediği ortaya koyulmuştur. Daha önceki Türkçe öğretim programları doğrultusunda hazırlanmış kitaplardaki etkinliklere yönelik incelemelere bakıldığında yapılan bazı araştırmalarda da yazma yöntem ve tekniklerinin dengeli bir dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır (Aktaş & Bayram, 2021; Ateş, 2023; Coşkun & Narinç, 2018; Sarıoğlu, 2021). Her ne kadar kitaplarda farklı yöntem ve tekniklere yer verilse de bunların dengeli dağıtılması, öğrencilerin yazmayla ilgili çeşitli becerilerini geliştirmek açısından gereklidir. Araştırma sonuçları literatürden hareketle değerlendirildiğinde, mevcut araştırmada yazma etkinliklerinin aşamalı, süreç temelli ve çeşitli türlerde hazırlanmış olması, strateji öğretiminde öğretmenin model olmasının ön planda tutulması olumlu bir sonuçtur.

Araştırmada dinleme becerisi ile ilgili olarak anlamaya yönelik etkinlikler, metni çözümlemeye yönelik etkinlikler, görselle ilgili etkinlikler, kelime/söz varlığı etkinlikleri, şiir inceleme etkinlikleri, cümlede anlam etkinliklerine yer verildiği görülmüştür. Ayrıca çoklu ortama yönelik çalışmalarda da metni anlamaya yönelik etkinlikler, metni çözümlemeye yönelik etkinlikler ve kelime/söz varlığı etkinliklerine yer verildiği tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuç, öğrencilere beşinci sınıf düzeyinde dinlemenin çeşitli boyutları ile ilgili becerilerin kazandırılmaya çalışıldığını göstermektedir. Kitapta sadece dinleme metinlerine değil, çoklu ortam uygulamalarına da yer verilmiş olması, teknolojik olarak çağa uygun çalışmaların önemsendiğini göstermektedir. Bu durum günlük yaşamda her yaşta bireyin ihtiyaç duyduğu dinleme becerisinin etkili bir biçimde geliştirilmesi açısından olumlu bir sonuçtur. OTDÖP’de (MEB, 2024b) de dinleme becerisi ile ilgili olarak süreci kontrol edebilme, kurallara uygun dinleme, kelime hazinesini ve anlam oluşturma becerisini geliştirme, öz değerlendirme ve yansıtma yapma gibi becerilerinin geliştirilmesinin hedeflendiği ifade edilmektedir. Bu durumda etkinliklerin programın uygulama esaslarıyla uyumlu olduğu söylenebilir. Çağ (2025) tarafından yapılan araştırmada beşinci sınıf Türkçe ders kitabının OTDÖP’deki (MEB, 2024b) dinleme öğrenme çıktılarını karşıladığı fakat programda belirtilen “bir öğrenme çıktısının farklı temalarda en az üç etkinlikte kullanılması” hususunun göz ardı edildiği tespit edilmiştir. Yine aynı araştırmada programda olduğu gibi ders kitabında da stratejilerin önemsendiği, okuma metinlerindeki etkinliklerle bağlantılı dinleme izleme çalışmalarının yapıldığı ifade edilmektedir. Araştırmada dinleme becerisi ile ilgili olarak düzeltilmesi gereken hususlar bulunsa da kitabın programla uyumlu olduğu vurgulanmaktadır.

Daha önceki Türkçe dersi öğretim programları doğrultusunda hazırlanmış kitaplardaki etkinliklere yönelik incelemelere (Deniz vd., 2019a; Uzun vd., 2022) bakıldığında araştırma sonuçlarında kazanım ve kitaplardaki etkinliklerin uyumu konusunda bazı aksaklıkların olduğu tespit edilmiştir. Kitapların programla uyumlu bir biçimde hazırlanması materyalin hedefe ulaşmayı sağlamada etkili olması açısından önemlidir. Çağ’ın (2025) araştırmasında incelenen beşinci sınıf kitabında dinleme becerisi açısından böyle bir uyumun tespit edilmesi olumlu bir sonuç olmuştur. Araştırma sonuçları literatürden hareketle değerlendirildiğinde, mevcut araştırmada dinleme etkinliklerinde teknolojik olarak çağa uygun ve çeşitli türlerde çalışmaların yapılması olumlu bir sonuçtur.

Araştırmada konuşma becerisi ile ilgili olarak çeşitli türlerde hazırlıklı konuşma etkinliklerine yer verildiği tespit edilmiştir. Belirlenen bir konu ile ilgili olarak hazırlıksız konuşma yapmaya yönelik bir etkinlik bulunmaktadır. Hazırlıksız konuşmaya yönelik çalışmaların yok denecek kadar az olması dikkat çekici bir sonuç olmuştur. Hazırlıklı konuşma çalışmalarında ise çeşitli konularda, farklı tekniklerle konuşma çalışmalarının yapıldığı belirlenmiştir. Ayrıca hazırlıklı konuşma çalışmalarının çoğunda konuşma şekli ve içerikle ilgili yönlendirme, akran değerlendirme, öz değerlendirme ve öğretmen geri bildiriminden biri veya birkaçına yer verildiği tespit edilmiştir. Bu durum konuşma çalışmalarının yönlendirici olduğu ve değerlendirmeye önem verildiğini göstermesi bakımından önemlidir. OTDÖP’de (MEB, 2024b) konuşma becerisi ile ilgili olarak derslerde öğretmenin konuşma etkinliklerinin tamamını değerlendirilmesinin eğitimin verimli olması ve öğretmene süreç içinde nesnel bir değerlendirme ortamı yaratması açısından önemli olduğu vurgulanmaktadır. Yine programda “öğrencinin konuşma öncesi, sırası ve sonrasını kapsayan tüm konuşma süreci basamaklarını bütüncül bir şekilde uygulaması sağlanır.” (MEB, 2024b, s. 8) denilerek öğretim sürecinin planlı ve öğrenciyi yönlendirici şekilde olması gerektiği vurgulanmaktadır. Etkinliklerin de belirtilen bu hususları karşıladığı tespit edilmiştir.

Daha önceki Türkçe dersi öğretim programları doğrultusunda hazırlanmış kitaplardaki etkinliklere yönelik incelemelere bakıldığında konuşma becerisinde kullanılan yöntemler ile ilgili araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Örneğin, Aktaş ve Bayram (2021) tarafından yapılan araştırmada da mevcut araştırmada olduğu gibi hazırlıklı konuşma çalışmalarına fazlaca yer verildiği görülmektedir. Ancak burada hazırlıklı konuşmanın çeşitli şekillerde farklı konuşma yöntemlerini kapsayabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin eleştirel konuşma yöntemini uygulamak için hazırlık yapmak gerekir. Bu durumda mevcut çalışmada konuşma etkinlikleri yöntemler özelinde değerlendirilmemiştir.

Literatürde konuşma etkinliklerindeki yöntemler ve etkinliklerin kazanımlara uygunluğu ile ilgili de çeşitli araştırmalar (Coşkun & Narinç, 2018; Doğan & Sinan, 2024a, 2024b; Eyüp & Kansızoglu, 2021; Karaca & Erdem, 2024; Kavruk & Yıldırım, 2021; Sarıoğlu, 2021; Yıldırım, 2021) yürütülmüştür. Bazı araştırmalarda (Coşkun & Narinç, 2018; Doğan & Sinan, 2024a; Eyüp & Kansızoglu, 2021; Karaca & Erdem, 2024) konuşma etkinliklerinin kazanımlara uygun olarak hazırlandığı ve yöntemlerin dengeli dağılmadığı tespit edilmiştir.

Ayrıca Doğan ve Sinan (2024a) ile Eyüp ve Kansızoğlu'nun (2021) araştırma sonuçları farklı türlerde etkinliklere yer vermesi bakımından mevcut araştırma sonucuyla benzerlik göstermektedir. Eyüp ve Kansızoğlu (2021) ile Kavruk ve Yıldırım (2021) tarafından yapılan araştırmalarda bazı kazanımlarda yığılma olurken bazı kazanımlara hiç yer verilmediği, hazırlıklı konuşma kazanımları üzerinde fazla durulduğu sonucuna varılmıştır. Mevcut çalışmada da hazırlıklı konuşmaya yönelik çeşitli türlerde etkinliklerin hazırlandığı belirlenmiştir. Araştırma sonuçları literatürden hareketle değerlendirildiğinde, mevcut araştırmada konuşma etkinliklerinin farklı konu ve türlere göre hazırlanması, konuşma becerisinin bir süreçte dayanması ve etkinliklerin öğrencileri yönlendirici nitelikte hazırlanması olumlu bir sonuçtur.

Sonuç olarak, OTDÖP'ye (MEB, 2024b) göre hazırlanan beşinci sınıf ders kitabındaki (birinci ve ikinci kitap) (MEB, 2024c) etkinliklere yönelik yapılan inceleme sonucunda dört temel dil becerisinin geliştirilmesine yönelik olarak çeşitlendirilmiş, çağın teknolojisi ve ihtiyaçlarına uygun, beceri alanlarının özelliklerini dikkate alan, öğrencilerin ihtiyaç duyacakları temel ve üst düzey becerileri kazandırabilecek nitelikte etkinliklerin hazırlandığı tespit edilmiştir. Nitekim Gökçe ve Gülay (2024) da kitabın dört temel dil becerisini geliştirici yönüne vurgu yapmaktadır. Araştırmada Kademeli Sorumluluk Devri Modeli (KSDM) ile öğrenme kalıcılığının artırılarak yeni bir yaklaşımla beceri kazandırıldığı vurgulanmaktadır. Yine aynı araştırmada etkinliklerde modern öğretim yöntemlerine yer verildiği ve yapılan etkinliklerin gerçek yaşama hitap eden etkinlikler olduğu ifade edilmektedir. Mevcut araştırmada bütün beceri alanlarındaki etkinlikler genel olarak değerlendirildiğinde, etkinlik yoğunluğunun sınıf içi uygulamalarda zaman yönetimi açısından zorluk çıkarabileceği düşünülebilir. Ayrıca sınıf mevcutları düşünüldüğünde KSDM'nin uygulanmasında bazı konularda zorluklar çıkabileceği öngörülebilir. Araştırmadan elde edilen sonuçlardan hareketle şu önerilerde bulunulabilir:

- Okullardaki sınıf koşulları göz önünde bulundurularak özellikle fazlaca yer verilen etkinlik türlerinde sayı azaltılabilir.
- Türkçe ders saati ve sınıf koşulları göz önünde bulundurularak KSDM'nin dört aşamalı uygulama süreci daha kolaylaştırıcı olacak şekilde revize edilebilir.

- Ders kitaplarındaki etkinliklere yönelik olarak çeşitli becerilerde yöntemler, kazanımlara uygunluk, etkinliklerin nicel ve nitel görünüşleri ile ilgili çalışmalar yapılabilir.
- Daha sonraki yıllarda uygulamaya koyulacak 6., 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarına ve bu kitaplardaki etkinliklere yönelik araştırmalar yürütülmelidir.

Extended Summary

Introduction

Textbooks are one of the most important materials used in the education and teaching process (Çarkıt, 2019; Doğan & Sinan, 2024a, 2024b; Elshegmani, 2023; Gholampour & Mehrabi, 2023; Grammatosi, 2019; Mardiyana et al., 2023; Tuncer & Kamçı, 2024). Textbooks can be said to be the primary source in achieving the objectives of the curriculum, providing students with higher-order thinking skills, developing language skills (Çarkıt, 2019), guiding teachers and students in the teaching and learning process (Japeli Pavešić & Cankar, 2022), and offering versatile and complementary functions (Grammatosi, 2019).

When the related literature is examined, it is seen that various studies have been conducted on the activities in Turkish textbooks. Some of these studies are related to textbooks prepared according to the former curriculum, while some of them are related to fifth grade textbook (first book and second book) prepared according to the Secondary School Turkish Curriculum (Grades 5, 6, 7, and 8) (MEB, 2024b) published in 2024.

When the studies on the subject are examined, it is seen that there are also studies on listening and writing skills in the studies on the activities in the fifth grade textbook (first book and second book) (MEB, 2024c) prepared according to the Secondary School Turkish Course Curriculum (5th, 6th, 7th, and 8th grades) published in 2024. However, there is no study that examines the four basic language skills in the book in a holistic way. Considering this deficiency in the field, the aim of this research is to evaluate the four basic language skills activities in the fifth grade textbook (first and second books) (MEB, 2024c) prepared according to the Secondary School Turkish Course Curriculum (5th, 6th, 7th, and 8th grades) (MEB, 2024b) published in 2024 in terms of the studies included for the development of each skill. Thus, an attempt will be made to present a general framework for the learning and teaching process in the book in terms of the four basic language skills. For this purpose, answers to the following questions were sought:

1. What kind of activities are included in the book to develop reading skills?
2. What kind of activities are included in the book to develop writing skills?
3. What kind of activities are included in the book to develop listening skills?
4. What kind of activities are included in the book to improve speaking skills?

Methodology

In the research, Turkish fifth-grade textbook (first book and second book) (MEB, 2024c) were evaluated using the document review method. The activities prepared for the four basic language skills in the books were analyzed in terms of the studies included. All activities related to the four basic language skills in the book were examined one by one, and the type of work they included for the relevant skill was evaluated and coded.

Data were recorded on coding forms prepared by the researcher. In the first form, the activities examined for the four skills were coded separately. Coding was then completed by creating a second form in which the codes could be organized according to themes. In order to ensure reliability in the research, the data were coded by two separate researchers. As a result of the calculation, the reliability ratio was found to be 0.86. This rate shows that the coding is reliable.

Findings

Regarding reading skills, the book include visual reading, prosody in reading, sentence meaning activities, activities aimed at understanding the text, activities aimed at analyzing the text, poetry analysis activities, and word/vocabulary activities. Regarding writing skills, sentence-level writing activities, paragraph-level writing activities, writing activities related to the read text, writing activities related to the listened text, writing activities in different text types, creative writing activities, text creation activities with more than one application, text summarization activities, planned writing activities, and writing activities other than text creation are included.

In the book, regarding listening skills; activities aimed at understanding, activities aimed at analyzing the text, activities related to visuals, word/vocabulary activities, poetry analysis activities, and sentence meaning activities are included. In addition, activities aimed at understanding the text, activities aimed at analyzing the text, and vocabulary/word activities are included in multimedia

studies. It has been determined that prepared speaking activities are mostly used to develop speaking skills. There is an activity for making an impromptu speech on a specified topic.

Discussions, Conclusions, and Recommendations

When the results obtained regarding reading skills are examined, it is seen that an attempt is made to provide students with skills related to various dimensions of reading at the fifth-grade level. In the activities, studies were prepared to develop the cognitive and metacognitive skills of the students. This is a positive result in terms of effectively developing reading skills. In the Secondary School Turkish Course Curriculum (5th, 6th, 7th, and 8th grades) (MEB, 2024b), it is stated that the aim is to take the student from fluent reading to the level of critical reading at the secondary school level, and the teaching process is organized accordingly.

When the research results on writing skills are examined, it is seen that in the current study, writing activities are prepared in stages, process-based and in various types, and the teacher's role as a model in strategy teaching is emphasized. As a matter of fact, the importance of these issues has been revealed in the studies (Bahşi, 2021; Erdoğan, 2024; Karacaoğlu et al., 2021).

When the research results on listening skills are examined, it is seen that there is an attempt to teach students skills related to various dimensions of listening at the fifth-grade level. It is understood from the multimedia applications in the book that contemporary activities are included. This is a positive result in terms of effectively developing the listening skills needed by individuals of all ages in daily life. At the same time, it can be said that the activities are compatible with the application principles of the curriculum. Similar research results on the subject (Çağ, 2025) also support the current research result.

In the research, it was determined that various types of prepared speaking activities were included in relation to speaking skills. There is an activity for making an impromptu speech on a specified topic. A striking result was that there were very few, if any, studies on unprepared speaking. It has been determined that in prepared speech studies, speech studies are carried out on various topics and with different techniques. In some studies in the literature (Aktaş & Bayram, 2021; Eyüp & Kansızoğlu, 2021; Kavruk & Yıldırım, 2021), it was concluded that there was too much emphasis on prepared speech studies.

As a result of the research, it has been determined that activities have been prepared to develop the four basic language skills, are diversified, appropriate to the epoch, take into account the characteristics of the skill areas, and provide the basic and high-level skills that students will need. It was anticipated that the intensity of activities in the book and the Gradual Release of Responsibility Model might cause some difficulties in the implementation process. In summary, the following recommendations were made based on the results obtained from the research: More research should be done on textbook. The number of activities can be adjusted, especially by taking into account very repetitive activities. The four-stage implementation process of the Gradual Transfer of Responsibility Model can be revised.

Etik Beyanı: Bu çalışmada Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'nde belirtilen kurallara uyulduğunu ve bilimsel araştırma ve yayın etiğine aykırı eylemlere dayalı hiçbir işlem yapmadığımı ve tüm etik ihlallerde tüm sorumluluğun makale yazarına ait olduğunu beyan ederim.

Etik Kurul İzni: Bu çalışmanın verileri doküman incelemesi yoluyla toplandığı için etik kurul izni gerekmemektedir.

Finansman: Bu araştırma herhangi bir fon almamıştır.

Telif Hakları: Millî Eğitim dergisinde yayımlanan çalışmaların Creative Commons Atıf-Ticari Olmayan 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Veri Kullanılabilirliği Beyanı: Bu çalışma sırasında oluşturulan veya analiz edilen veriler, talep üzerine yazardan temin edilebilir.

Yazma Yardımı için Yapay Zekâ Kullanımı: Yazar, makale yazma sürecinde yapay zekâdan herhangi bir yardım almamıştır.

Kaynakça

- Aktaş, E. & Bayram, B. (2021). Anlatma becerileri kapsamında 1-8. sınıf Türkçe ders kitaplarına bir bakış: Konuşma ve yazma stratejilerinin kullanımı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(1), 1-18. <https://doi.org/10.16916/aded.813456>
- Ateş, M. (2023). Yazma becerisinin öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerin Türkçe ders kitaplarında yer alan yazma etkinliklerinde kullanımının incelenmesi. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi (AKEF) Dergisi*, 5(3), 1173-1182. <https://doi.org/10.38151/akef.2023.105>
- Bahşi, N. (2021). Ortaokul 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yazma etkinliklerinin incelenmesi. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 14(87), 15-32. <https://doi.org/10.29228/JASSS.52773>
- Batur, Z. & Özdemir, P. (2021). Türkçe ders kitabı etkinliklerinin kazanımlarla örtüşme durumları. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 47-68.
- Bayram, B. & Aktaş, E. (2021). Anlama becerisi açısından okuma ve dinleme/izleme stratejilerinin Türkçe ders kitaplarındaki yeri. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(35), 1823-1848. <https://doi.org/10.26466/opus.814783>
- Berk, Ş. & Özer, B. (2024). “Türkiye yüzyılı” maarif modeli (TYMM) öğretim programlarına ilişkin nitel bir değerlendirme. *Tarih Okulu Dergisi*, 17(73), 3241-3256. <https://doi.org/10.29228/joh.78177>
- Coşkun, H., & Nariç, F. N. (2018). 2017 Türkçe öğretim programı esas alınarak hazırlanan 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yazma ve konuşma etkinliklerinin incelenmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 409-427.
- Çağ, H. D. (2025). 2024 Ortaokul Türkçe öğretim programındaki dinleme/izleme öğrenme çıktılarının 5. sınıf ders kitabındaki görünüşleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 13(1), 249-265. <https://doi.org/10.16916/aded.1588343>

- Çarkıt, C. (2019). 2018 Türkçe dersi öğretim programı çerçevesinde hazırlanan 8. sınıf Türkçe ders kitabının değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(71), 1368-1376. <https://doi.org/10.17755/esosder.516915>
- Çetinkaya, V. (2020). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metin ve etkinliklerin tür ile kazanımlar açısından değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Çevik, A. & Güneş, F. (2017). Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(2), 272-286. <https://doi.org/10.16916/aded.288848>
- Çiçek, S. (2024). Türkçe dersi öğretim programları ile Türkçe ders kitaplarında ses olayları konusunun öğretimi ve işlevsel dilbilgisine göre etkinlik önerileri. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8[Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Özel Sayısı], 200-222. <https://doi.org/10.30561/sinopusd.1582449>
- Deniz, K., Tarakcı, R. & Karagöl, E. (2019a). Dinleme/izleme kazanımları açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 18-32.
- Deniz, K., Tarakcı, R. & Karagöl, E. (2019b). Okuma kazanımları açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(3), 688-708. <https://doi.org/10.16916/aded.569153>
- Doğan, F. N. & Sinan, A. T. (2024a). 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki konuşma etkinliklerinin incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 39, 26-46. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1471641>
- Doğan, F. N. & Sinan, A. T. (2024b). Konuşma yöntem ve teknikleri bakımından Türkçe ders kitapları. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 12(2), 38-56. <https://doi.org/10.29228/ijlet.1462832>
- Elshegmani, F. (2023). *Evaluating the effectiveness of English coursebook speaking activities for developing Libyan secondary school learners' oral fluency* [Unpublished doctoral dissertation]. University of Leicester.

- Erdoğan, Ö. (2024). 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki yazma etkinliklerinin yöntem ve teknikler açısından incelenmesi. *International Journal of Language Academy*, 12(4), 32-42. <http://dx.doi.org/10.29228/ijla.78451>
- Eyüp, B. & Kansızoglu, N. (2021). 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri üzerine bir inceleme. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 366-385. <https://doi.org/10.24315/tred.732498>
- Geçimli, M. & Kayahan Yüksel, D. (2024). Türkiye yüzyılı maarif modeli erdem-değer-eylem çerçevesi: güz dönemi 5. sınıf Türkçe ders kitabı bağlamında bir inceleme. *Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi*, 8(4), 160-174. <http://dx.doi.org/10.30830/tobider.sayi.20.9>
- Gholampour, S., & Mehrabi, D. (2023). Literature review of elt textbook evaluation. *MEXTESOL Journal*, 47(2), 1-7.
- Gökçe, B., & Gülay, E., (2024, 3-5 Ekim). *Türkiye yüzyılı maarif modeli'ne göre hazırlanan 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki yenilikler* [Bildiri sunumu]. II. Uluslararası Dede Korkut Eğitim Araştırmaları Kongresi, Bayburt.
- Grammatosi, F. (2019). *Teachers and coursebook use: the role of the coursebook and its implications for materials development and teacher training* [Unpublished doctoral dissertation]. University of Essex.
- Japeli Pavešić, B., & Cankar, G. (2022). Textbooks and students' knowledge. *CEPS Journal* 12(2), 29-65. <https://doi.org/10.25656/01:25211>
- Karaca, K. S. & Erdem, İ. (2024). 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki konuşma ve yazma etkinliklerinin Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019) doğrultusunda incelenmesi. *International Journal of Language Academy*, 12(4), 103-127. <http://dx.doi.org/10.29228/ijla.78384>
- Karacaoğlu, M.Ö., Dağ, M. & Uzun, O. (2021). Türkçe ders kitaplarındaki yazma etkinliklerinin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 96-126. <https://doi.org/10.21733/ibad.852233>
- Karagöl, E. & Tarakcı, R. (2018). Yazma becerisi kazanımları açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 6(4), 87-100.

- Karagöl, E., & Tarakcı, R. (2019). Söz varlığı öğretimi açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Milli Eğitim* , 48(222), 149-171.
- Kavruk, H. & Yıldırım, N. (2021). Türkçe öğretim programındaki konuşma kazanımlarının ortaokul Türkçe ders kitabı (5, 6, 7 ve 8. sınıf) etkinliklerine yansması. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 9(2), 159-174. <https://doi.org/10.29228/ijlet.51274>
- Lüle Mert, E. (2014). Türkçenin eğitimi ve öğretiminde dört temel dil becerisinin geliştirilmesi sürecinde kullanılabilecek etkinlik örnekleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(1), 23-48.
- Maděřičová, I. (2013). *The proportion of language skills in English textbooks at lower secondary schools* [Unpublished master's thesis]. Masaryk University.
- Mardiyyana, T., Fauziati, E., Prastiwi, Y., & Minsih, M. (2023). A content analysis of the language quality of thematic textbooks for elementary school students. *Journal of Education and Learning (EduLearn)*, 17(2), 229-240. <https://doi.org/10.11591/edulearn.v17i2.20573>
- Memiş, M., & Kalyoncu, M. R. (2024). 2024 Türkçe Öğretim Programı ile 2019 Türkçe Öğretim Programı'nın karşılaştırmalı incelenmesi. *International Journal of Language Academy*, 12(2), 176-199. <http://dx.doi.org/10.29228/ijla.76352>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *An expanded source book: Qualitative data analysis* (2nd ed.). Sage Publications.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2024a). *Türkiye yüzyılı maarif modeli öğretim programları ortak metni*. MEB Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2024b). *Ortaokul Türkçe dersi öğretim programı (5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. MEB Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2024c). *Türkçe beşinci sınıf ders kitabı (birinci ve ikinci kitap)*. MEB Basımevi.

- Ömeroğlu, A. F. (2023). Ortaokul Türkçe ders kitaplarında dil bilgisi konularına yönelik etkinliklerin geliştirilme düzeyi ve metinlerle ilişkisinin değerlendirilmesi. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi (AKEF) Dergisi*, 5(2), 313-329. <https://doi.org/10.38151/akef.2023.56>
- Pirzad, F., & Abadikhah, S. (2022). An evaluation of Iranian tenth-grade english textbook: with a focus on language skills, activities and teachers' perceptions. *Journal of English Language Teaching and Learning*, 14(29), 213-239. <https://doi.org/10.22034/ELT.2021.50068.2475>
- Sarıkaya, B. (2019). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki (5, 6, 7 ve 8. sınıf) etkinliklerin değerlendirilmesi. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 64, 563-580. <http://dx.doi.org/10.14222/Turkiyat4047>
- Sarioğlu, A. İ. (2021). *Dil becerileri öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerin Türkçe ders kitaplarında kullanımının incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Soysal, H. & Akbulut, S. (2024). 2024 Türkiye yüzyılı maarif modeli kapsamında hazırlanan 5. sınıf Türkçe ve sosyal bilgiler ders kitaplarında sürdürülebilir kalkınma amaçlarının görünümü. *Journal of Emerging Educational Studies*, 1(1), 33-46. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14563283>
- Tuncer, M. & Kamçı, F. (2024). İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitabının dört temel beceri (okuma, yazma, dinleme, konuşma) ve etkinlikler açısından incelenmesi. *Euroasia Journal Of Social Sciences & Humanities*, 11(36), 10-21. <http://doi.org/10.5281/zenodo.11213623>
- Uzun, O., Aytan, T. & Ungan, S. (2022). Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme/izleme etkinliklerinin Türkçe öğretim programı doğrultusunda incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 13, 366-401. <https://doi.org/10.21733/ibad.1132465>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. baskı). Seçkin Yayıncılık.

- Yıldırım, N. (2021). Ortaokul Türkçe ders kitabı (5, 6, 7 ve 8. sınıf) etkinliklerinin dil becerilerine dağılımı üzerine bir inceleme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 10(4), 1445-1456.
- Zohrabi, M. (2011). Coursebook development and evaluation for English for general purposes course. *English Language Teaching*, 4(2), 213-222. <https://doi.org/10.5539/elt.v4n2p213>